

Første delaftale under forsvarsforliget 2024-2033

Der er mellem regeringen og Socialistisk Folkeparti, Danmarksdemokraterne, Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Radikale Venstre og Dansk Folkeparti indgået en første delaftale under forsvarsforliget 2024-2033.

Aftalen er udformet med tæt inddragelse af det færøske landstyre og Grønlands Naalakkersuisut, og med øje for hvordan Forsvaret i samarbejde med relevante myndigheder bidrager til hele Kongeriget Danmarks sikkerhed.

Forsvarsforliget blev indgået som en rammeaftale, der skulle styrke Danmarks forsvar og sikkerhed i lyset af den alvorlige sikkerhedspolitiske situation som følge af Ruslands invasion af Ukraine. Med den første delaftale ønsker aftaleparterne at tage de første, vigtige skridt i opbygningen af et slagkraftigt og højteknologisk dansk forsvar, der i højere grad lever op til krav og forventninger fra NATO, EU og allierede.

Samtidig skal forsvarsområdet rustes til at løfte den omfattende opgave med at styrke dansk forsvar og sikkerhed over forligsperioden. Aftaleparterne er derfor enige om at beslutte initiativer inden for fire områder:

- Investering i militære kapaciteter.
- Rekruttering, fastholdelse og uddannelse.
- Forudsætninger for opbygningen af et styrket af forsvar.
- Stabil udvikling af forsvarsområdet.

Danmark skal være en troværdig allieret. Aftaleparterne ønsker, at Danmark hurtigere skal tage et større ansvar for dansk forsvar og sikkerhed og er derfor enige om at løfte forsvarsforligets økonomiske ramme, så der – sammen med tidligere aftaler – er afsat midler svarende til to pct. af BNP til forsvar og sikkerhed i hele forligsperioden.

Med første delaftale er aftaleparterne enige om, at der er behov for at styrke Forsvarets kampkraft og evne til at agere nu og her i lyset af et stadigt mere alvorligt og komplekst trusselsbillede. Aftaleparterne er derfor enige om, at der med første delaftale investeres i en række konkrete militære kapaciteter, der bidrager til i højere grad at indfri NATO's styrkemål til Danmark, og som samtidig styrker Forsvarets overvågning og suverænitethåndhævelse i Arktis og Nordatlanten samt evnen til at være til stede i verdens brændpunkter.

Forsvarsområdet står over for en omfattende opbygning i de kommende år. De nye opgaver betyder bl.a., at Forsvaret står over for en markant udfordring på personelområdet, særligt i forhold til den operative struktur. Aftaleparterne er derfor enige om at styrke Forsvarets evne til at rekruttere og fastholde medarbejdere og frivillige, samtidig med at Forsvarsministeriets koncern skal være rustet til at løfte opgaven med at opbygge Forsvaret over forligsperioden.

Det er samtidig en vigtig prioritet for aftaleparterne at sikre, at en række initiativer fra tidligere forligsperioder videreføres i den nuværende forligsperiode. Forsvaret skal fortsat kunne agere fleksibelt i omverdenen, ligesom støtten til civile myndigheder, forskning på forsvarsområdet, veteranindsatser m.v. skal opretholdes. Aftaleparterne er derfor enige om at videreføre finansieringen af en række opgaver, initiativer og tilskud på forsvarsområdet.

Endelig er aftaleparterne enige om at igangsætte en række analyser, der skal styrke beslutningsgrundlaget til kommende delaftaler og sikre, at de forsvars- og sikkerhedspolitiske prioriteter i rammeforliget indfries.

1. Aftalens indhold

Løft af økonomisk ramme i forsvarsforlig 2024-2033

Aftaleparterne ønsker, at Danmark hurtigere skal tage et større ansvar for dansk forsvar og sikkerhed. Aftaleparterne er enige om at løfte den økonomiske ramme i forsvarsforliget med 2,9 mia. kr. i 2028 og 2,0 mia. kr. i 2029, så den samlede økonomiske ramme udgør ca. 155 mia. kr. i forligsperioden.

Med det økonomiske løft genbekræfter aftaleparterne enigheden om, at Danmark skal efterleve NATO-målsætningerne om at anvende mindst to pct. af BNP på forsvar og sikkerhed, samt at 20 pct. af forsvarsbudgettet skal gå til investeringer i nyt materiel.

Aftaleparterne er enige om, at løftet af den økonomiske ramme i forsvarsforliget i 2028 og 2029 gennemføres uden modgående finansiering svarende til en diskretionær svækkelse af den strukturelle saldo. Finanspolitikken planlægges overordnet set ud fra en gradvist aftagende sti for den strukturelle saldo frem mod saldomålet på -0,5 pct. af BNP i 2030.

Aftaleparterne noterer sig, at den foreslåede saldolempelse isoleret set vil give anledning til lavere nettorenteindtægter, der finansieres fra det finanspolitiske råderum.

mia. kr. 2024-prisniveau	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	I alt
Nuværende ramme	7,2	8,4	10,1	12,9	14,8	17,1	19,4	19,7	19,9	20,1	149,9
Løft af ramme ¹	-	-	-	-	2,9	2,0	-	-	-	-	4,9
Ny økonomisk ramme	7,2	8,4	10,1	12,9	17,8	19,1	19,4	19,7	19,9	20,1	154,8

Note: Differencer skyldes afrundinger. 1) Den afledte strukturelle nettorentevirkning af saldolempelsen finansieres inden for det finanspolitiske råderum, som med usikkerhed skønnes til hhv. ca. 0,1 mia. kr. i 2028 og 0,2 mia. kr. fra 2029 (2024-priser).

Aftaleparterne er enige om, at den militære bistand skal indgå i den danske indrapportering af forsvarsudgifter til NATO. Aftaleparterne noterer sig, at der – sammen med tidligere aftaler – dermed er afsat midler svarende til to pct. af BNP til forsvar og sikkerhed i hele forligsperioden på det foreliggende grundlag.

En moderne og attraktiv arbejdsplads

Forsvarsministeriets concern består af flere end 22.000 medarbejdere, der løser helt særlige opgaver for Danmarks sikkerhed – for mange potentielt med livet som indsats. Det er mennesker, der går på arbejde eller stiller frivilligt op for at passe på Danmark og danskerne. Forsvaret står især over for et særligt bemandingsbehov i den operative struktur, hvor rekruttering og uddannelse af militære medarbejdere og frivillige samt fastholdelse af de militære kompetencer er centralt. Der er med andre ord behov for at styrke evnen til at rekruttere medarbejdere og frivillige for at indfri ambitionen om at styrke dansk forsvar og sikkerhed.

Rekruttering er centralt, men kan ikke stå alene. Med det forandrede trusselsbillede følger høje krav til ansatte på forsvarsområdet. Nye, flere og forandrede opgaver vil trække på Forsvarets medarbejdere på tværs af landet – fra den yngste værnepligtige til den mest erfarne officer. Det er derfor afgørende at understøtte gode arbejdsvilkår for de medarbejdere, der har valgt at gøre tjeneste i Forsvaret for at sikre fastholdelse gennem forskellige faser af livet og karrierespor. Forsvaret skal være en moderne og attraktiv arbejdsplads med gode og synlige karriereveje, hvor medarbejderne ser perspektivet i at blive. Det forudsætter en mere helhedsorienteret tilgang til forbedringerne, herunder ift. kompetenceudvikling, diversitet og inklusion samt fleksibilitet ift. at understøtte muligheden for familieliv. Aftaleparterne er endvidere enige om, at der i lyset af personeludfordringen på forsvarsområdet skal afsøges muligheder for at indgå i et strategisk samarbejde med erhvervslivet om opbygningen af et stærkere forsvar.

Samtidig skal det faglige niveau understøttes. Forsvaret skal styrke sin evne til at uddanne de danske soldater bedst muligt, så de er forberedt på fremtidige trusler. Karrieresporene skal synliggøres for både medarbejderne og nye potentielle ansøgere – også ved at sikre bedre samspil mellem Forsvarets uddannelser og uddannelser i det øvrige samfund, herunder de erhvervsrettede uddannelser. Det er særligt væsentligt, at Forsvaret får bedre mulighed for at uddanne faglærte militære medarbejdere, da reparation og vedligeholdelse af materiel er helt afgørende for Forsvarets operative indsættelsesevne. Der skal igangsættes en styrkelse af uddannelsesindsatsen generelt på ministerområdet, herunder gennem øget koordination og mere entydig forankring af uddannelsesindsatsen. Forsvaret skal indgå i en stærkere synergi med det omgivende samfund, både når det gælder løsningen af opgaver, forskning og udvikling og ved at gøre det lettere og mere fleksibelt at integrere en karriere i Forsvaret med en civil karriere.

På den baggrund er aftaleparterne enige om følgende:

i) Militære lærlinge

Forsvaret skal kunne rekruttere flere lærlinge med militære kompetencer. Aftaleparterne er enige om en opkvalificering af ufaglært personel fra konstabel- og sergentgruppen, der på baggrund af anciennitetskrav og efter ansøgning kan blive militære lærlinge med aflønning i henhold til gældende overenskomst med henblik på at blive faglærte og som vil kunne indgå i den operative opgaveløsning.

ii) Nyt bemandingsystem

Forsvaret skal fortsat have en stærk tilstedeværelse på tværs af landet. Forsvaret har behov for i højere grad end i dag at kunne prioritere bemandingen af kritiske stillinger – både for så vidt angår stillinger i de store byer og i yderområder. Aftaleparterne er enige om et nyt bemandingssystem, der skal forbedre mulighederne for strategisk styring af personelressourcerne og understøtte den nødvendige mobilitet blandt uniformerede medarbejdere. I forlængelse heraf skal langsigtede karriereplaner sikre en positiv effekt på fastholdelsen. Aftaleparterne ønsker, at en andel af Forsvarets stillinger fortsat besættes gennem åbne stillingsopslag.

iii) Kompensation for fleksibilitet

Kompensation for geografisk fleksibilitet mhp. at sikre bedre geografisk balance i fordelingen af Forsvarets arbejdskraft, bl.a. så stillinger, der ligger uden for større byer, lettere kan besættes. Aftaleparterne er enige om at kompensere uniformeret personel for geografisk fleksibilitet ved øget

anvendelse af mobilitetsfremmende ordninger, såsom midlertidig tjeneste, dækning af transportomkostninger mm.

iv) Styrkede vilkår for frivillige

Aftaleparterne er enige om at forbedre rekrutterings- og fastholdelsesindsatsen for frivillige i Hjemmeværnet og Beredskabsstyrelsen, der oplever en øget efterspørgsel for støtte til samfundet samt en øget opgavemængde, bl.a. på grund af udviklingen i den sikkerhedspolitiske situation, klimaforandringer m.v.

Aftaleparterne er ud over disse tiltag enige om at iværksætte en række mindre initiativer som supplement til de primære tiltag på HR-området. Initiativerne skal understøtte en helhedsorienteret HR-indsats i Forsvarsministeriets koncern. Der afsættes økonomi til dette. Forligskredsen vil desuden blive forelagt en ny HR-strategi, der vil blive drøftet inden strategiens konkrete udmøntning. Aftaleparterne noterer sig, at der har været yderligere ønsker, som ikke er medtaget i denne aftale. Aftaleparterne er enige om at drøfte yderligere HR-initiativer i andet kvartal 2024.

Forhold vedrørende Arktis og Nordatlanten

Af aftale om *Falles grundlag for forhold vedr. Arktis og Nordatlanten i forsvarsforliget*, som indgik i rammeforliget af 28. juni 2023 fremgår det, at de konkrete kapaciteter og initiativer vil blive besluttet i tæt samarbejde mellem den danske regering, Færøernes landsstyre og Grønlands Naalakkersuisut.

I forlængelse af aftalen er aftaleparterne klar til at understøtte den positive søgning til Arktisk Basisuddannelse i Grønland, herunder om muligt og relevant med et styrket optag på uddannelsen, samt undersøge udviklingspotentialer for ordningen med Grønlandsvogtere. Begge dele under inddragelse af Naalakkersuisut. Der henvises til bilag 3 vedr. Grønland.

Aftaleparterne tillægger det prioritet, at en luftvarslingsradar etableres på Færøerne snarest muligt som tidligere aftalt, og at dette sker i tæt samarbejde mellem det færøske landstyre og danske myndigheder.

Det bemærkes endvidere, at der vil blive foretaget yderligere analyser af bl.a. aktiviteter, tilstedeværelse, kapaciteter og samfundssikkerhed i hhv. Danmark, Færøerne og Grønland med henblik på kommende delaftaler.

En troværdig allieret

Danmark har brug for et højteknologisk forsvar med en øget kampkraft, der kan imødegå det alvorlige og uforudsigelige trusselsbillede, som Danmark står over for. Forsvaret skal bidrage til sikkerheden i Danmark, Færøerne og Grønland, blandt andet med styrket overvågning og tilstedeværelse i Arktis og Nordatlanten. Forsvarets største militære opgaver i de kommende år gælder også Danmarks sikkerhed og nærområde i øst, hvor Forsvaret skal opbygges til at kunne bidrage mere til NATO's kollektive afskrækkelse og forsvar, samtidig med at Forsvarets evne til at være til stede og agere fleksibelt i verdens brændpunkter styrkes.

Aftaleparterne er enige om, at der allerede i første delaftale skal investeres i centrale militære kapaciteter, der både vil styrke det danske forsvars kampkraft og bidrage til en højere grad af efterlevelse af NATO's prioriterede og centrale styrkemål til Danmark. Partierne bemærker i den forbindelse, at der med første delaftale tages vigtige skridt i retningen af en højere efterlevelse af NATO's styrkemål til Danmark, og at arbejdet vil fortsætte i kommende delaftaler og i næste forligsperiode efter 2033.

Derfor har aftaleparterne endvidere lagt vægt på, at der er tale om kapaciteter, der udgør et naturligt næste led i opbygningen af Forsvaret. Den nærmere periodisering af de militære kapaciteter vil bl.a. afhænge af dialogen med leverandører, plads på produktionsbånd mv.

Aftaleparterne er enige om, at yderligere beslutninger om nye initiativer og kapaciteter kræver nærmere analyse. Nye beslutninger skal endvidere ses i sammenhæng med rammeforligets prioriteter og pejlemærker samt det igangsatte analysearbejde. Aftaleparterne noterer sig desuden, at der *jf. Aftale om dansk forsvar og sikkerhed 2024-2033* skal indgås en aftale om styrkelse af det danske beredskab i 2024.

De konkrete militære kapaciteter i første delaftale omfatter:

i) Færdiggørelse af meget kortsiddende luftværn til brigaden

I forsvarsforliget 2018-2023 blev det besluttet at opbygge en deployerbar brigade, der i rammen af NATO kan indgå i kollektivt forsvar og i en ekstraordinær sikkerhedspolitisk situation indsættes med kort varsel. Det blev i den forbindelse også besluttet at påbegynde opbygningen af en indledende luftværnskapacitet til beskyttelse af brigadens enheder mod lufttrusler. Aftaleparterne er enige om at færdiggøre en meget kortsiddende luftværnskapacitet til brigaden, der skal beskytte brigaden mod trusler fra luften.

ii) Droner

Det er fortsat målet, at Arktis og Nordatlanten skal være et lavsspændingsområde, hvorfor en forbedret evne til at overvåge og suverænitets håndhæve i regionen er central. Derfor er aftaleparterne enige om at sikre yderligere finansiering, så den nødvendige økonomi er til stede til at anskaffe langtrækkende droner til signalindhentning, overvågning og suverænitets håndhævelse, herunder i Arktis og Nordatlanten, som tidligere besluttet med *aftale om Arktis-kapacitetspakke 2021*. Det er en prioritet for aftaleparterne, at anskaffelsen sættes i gang nu og kommer på plads snarest muligt, givet opfyldelse af NATO's prioriterede styrkemål. De aftalte forhold i *aftale mellem Naalakkersuisoq for Udenrigsanliggender og forsvarsministeren om principperne for Arktis kapacitetspakke* fra maj 2022 vil fortsat være gældende.

iii) Kampafgørende ammunition

Aftaleparterne er enige om at øge Danmarks torpedo- og nærluftforsvarsmissilbeholdning på de danske fregatter. Anskaffelserne skal medvirke til at sikre, at de danske krigsskibe har robuste forsvarssystemer og kan operere i områder med en trussel, samtidig med at Danmark skal bidrage til, at NATO har en troværdig evne til at bekæmpe ubåde. Aftaleparterne er desuden enige om, at der i senere delaftaler kan træffes beslutning om anskaffelse af yderligere kampafgørende ammunition, herunder også på Hærens og Flyvevåbnets område.

iv) Fleksibel underafdeling

Forsvaret skal fortsat med kort varsel kunne indsættes i Europas nærområde samt i verdens brændpunkter, herunder i rammen af NATO, EU og FN. Dette er ikke mindst en naturlig følge af ophævelsen af det danske forsvarsforbehold i EU. Dansk militær tilstedeværelse og engagement forudsætter, at den fornødne logistiske kapacitet tilvejebringes mhp. mulig indsættelse af en fleksibel underafdeling. Derfor er aftaleparterne enige om at påbegynde opbygningen af logistisk kapacitet nu med henblik på kapacitet til en sådan indsættelse hurtigst muligt og senest fra 2025 i områder, hvor enhederne er forholdsvist lette at understøtte logistisk samt fortsætte udbygningen til den fulde kapacitet derefter.

I forlængelse heraf anerkender aftaleparterne vigtigheden af dansk forsvarsindustri for Forsvarets evne til at løse sine opgaver samt for fællesskabet med vores allierede og partnere. Dansk forsvarsindustri kan være afgørende for, at danske væbnede styrker kan løse deres operationelle opgaver i bred forstand. Dette skal samtidig ses i sammenhæng med et øget fokus på de nye muligheder for Danmarks og dansk forsvarsindustri engagement i EU og en styrket forsvarsindustri i øvrige internationale samarbejder såsom NORDEFECO samt ikke mindst NATO. For at sikre en stærk forsvarsindustri, der kan understøtte opbygningen af Forsvaret, har aftaleparterne til hensigt at etablere en forsvarsfond, og der igangsættes derfor en analyse mhp. at afdække mulighederne for at oprette en sådan forsvarsfond under Danmarks Eksport- og Investeringsfond (EIFO) samt undersøge, hvordan danske interesser kan varetages i de europæiske forsvarsindustrielle samarbejder, hvor også øgede bi- og multilaterale forsvarsindustrielsamarbejder gennem gensidige investeringer og tilstedeværelse er en styrke, der tillige bidrager til en styrket dansk leverandør- og forsyningssikkerhed. I analysen af det forsvarsindustrielle område skal der indtænkes nordiske erfaringer og perspektiverne i offentlig-private partnerskaber. Etableringen af en forsvarsfond vil skulle finansieres inden for forsvarsforligets økonomiske ramme. Analysen vil blive drøftet i forligskredsen 1. halvår af 2024.

Forudsætninger for opbygningen af et styrket Forsvar

Den historiske styrkelse af dansk forsvar forudsætter, at Forsvarsministeriets koncern er rustet til at løfte de opgaver, der følger med indgåelsen af forsvarsforliget og den nye sikkerhedspolitiske situation. Aftalepartierne er enige om, at der er behov for at skabe de bedst mulige betingelser for opbygningen af Forsvaret.

I tillæg til initiativerne inden for rekruttering, fastholdelse og uddannelse er aftaleparterne enige om, at der skal tilføres ressourcer til styrkelse af bl.a. indkøb af materiel, evnen til at rekruttere og til opbygningen af fysiske rammer i takt med styrkelsen af Forsvaret. Aftaleparterne er endvidere enige om, arbejdstilrettelæggelsen på forsvarsområdet skal understøtte et veldrevet forsvar med tilstrækkelig fleksibilitet og manøvrerum i opgaveløsningen. Inden for disse rammer er aftalepartierne enige om, at personeludfordringen på forsvarsområdet tilsiger, at arbejdsopgaver i højere grad tilrettelægges efter, at militære medarbejdere prioriteres til løsning af militære opgaver. Aftaleparterne er derfor også enige om, at opgaver, der også kan løses af andre personalegrupper end militære medarbejdere fremadrettet i højere grad varetages af andre. Derved videreføres ambitionen fra forsvarsforliget 2018-2023 om at sikre en optimal anvendelse af personalegrupper og kompetencer samt understøtter, at Forsvaret kan få flere operative enheder og soldater end tilfældet er i dag.

Aftaleparterne ønsker større gennemsigtighed, stærkere styring og tættere opfølgning på de politiske beslutninger i delaftalerne. Derfor ønsker aftaleparterne, at der dedikeres ressourcer til at sikre et stærkere tilsyn og tættere styring med implementering af forligsinitiativer og anvendelsen af forligsmidler.

Samtidig lægger aftaleparterne vægt på, at Forsvarets betydelige bidrag til den militære støtte til Ukraine kan ske samtidig med opbygningen af et styrket Forsvar. Aftaleparterne er derfor enige om at afsætte en årlig ramme på 50 mio. kr. i 2024-2027 til det nødvendige personel mv. til at understøtte Forsvarets bidrag til den militære støtte til Ukraine, herunder til donation af F-16 kampfly. Udmøntningen af rammen forelægges forligskredsen.

Afskaffelsen af EU-forsvarsforbeholdet giver Danmark nye muligheder for at tage et større ansvar for fred og sikkerhed i Europa og resten af verden. Samtidig medfører den sikkerhedspolitiske situation et behov for at styrke Danmarks forsvars- og militærfaglige forbindelser til allierede, partnere og/eller regioner. Aftaleparterne er på den baggrund enige om at oprette nye forsvarsattaché- og forsvarsrådgiverstillinger samt at styrke Forsvarsministeriets concerns kapacitet til at håndtere og varetage danske interesser på EU-området for at kunne opfylde forligstekstens ambition om en helhjertet integration i EU's sikkerheds- og forsvarssamarbejde samt med henblik på varetagelsen af det danske EU-formandskab i andet halvår af 2025.

Stabil udvikling af forsvarsområdet

Det er en prioritet for aftaleparterne at sikre stabil udvikling af Forsvarsministeriets område i forligningsperioden.

Forsvaret skal fortsat være til stede og agere på ustabilitet og konflikt i Europas nærområde. Aftaleparterne noterer sig, at der i de eksisterende økonomiske rammer er afsat midler til reserven til internationale operationer på 750 mio. kr. årligt i Forsvarsministeriets basisøkonomi. Ligeledes noterer aftaleparterne sig, at der i Forsvarsministeriets basisøkonomi er afsat midler til at videreføre de eksisterende initiativer vedr. bl.a. støtte til den nationale sikkerhed fra forsvarsforliget 2018-2023, herunder Forsvarets og Hjemmeværnets bidrag til opgaveløsningen for politi og civile myndigheder. Aftaleparterne er i forlængelse heraf enige om at videreføre en række tilskud under Forsvarsministeriets område, herunder eksempelvis til veteraninitiativer samt til forskning og folkeoplysning inden for forsvar og sikkerhed.

Aftaleparterne er endvidere enige om at sikre finansiering til merudgifter i forbindelse med for-projektet til patruljeskibe, der har til formål at undersøge muligheden for en løsning, hvor militære fartøjer ud over den militære opgaveløsning i nødvendigt omfang kan løse havmiljøopgaver, hvor beredskabet i en længere periode ikke har været tilfredsstillende.

Endelig er aftaleparterne enige om at finansiere genetablering af Elling ammunitionsfabrik med henblik på at styrke såvel dansk som europæisk forsyningssikkerhed af ammunition.

Implementering af genopretning af Forsvarets fundament

Det er besluttet at igangsætte implementeringen af genopretningen af Forsvarets økonomiske og organisatoriske fundament *jf. Aftale om dansk forsvar og sikkerhed 2024-2033 af d. 28. juni 2023*.

Aftaleparterne har drøftet implementeringen af genopretningsplanen og er i forlængelse heraf enige om at fortsætte arbejdet med genopretningen af Forsvarets fundament i 2024 og frem, jf. appendiks 1. Forligskredsen vil løbende drøfte implementeringen af genopretningsplanen, herunder vedrørende materiel, ejendomme mv. Første opfølgingsmøde vil være i foråret 2024.

Plangrundlaget for ejendomsområdet skal særskilt drøftes i forligskredsen, hvor Værnepligtsrådets fokuspunkter ift. de værnepligtiges indkvarteringsforhold vil blive indarbejdet. Det tilstræbes, at dette så vidt muligt indprioriteres på planerne i 2024 og 2025.

Derudover etableres en akutpakke, hvor de påbud, der er relateret til Forsvarets bygninger håndteres, ligesom øvrige uomgængelige projekter videreføres og igangsættes.

Yderligere prioriteringer på ejendomsområdet i 2024 og 2025 skal drøftes i forligskredsen. Aftaleparterne er enige om at drøfte kunstcirkulærets betydning på forsvarsområdet inden sommeren 2024.

Aftaleparterne noterer sig, at der er igangsat et arbejde med at sikre øget lokal indflydelse og medansvar på tjenestestederne for drifts- og vedligeholdelsesprojekter af Forsvarets bygninger, hvilket forventes fuldt implementeret i 2024. Aftaleparterne er enige om, at lokal forankring er vigtigt, og at ejendomsområdet skal drives effektivt, herunder drift og vedligehold af Forsvarets bygninger.

Aftaleparterne noterer sig, at lokal forankring af drift- og vedligehold af Forsvarets bygninger vil blive analyseret nærmere i særskilt analyse af ejendomsområdet som en del af genopretningsplanen.

Aftaleparterne noterer sig på materielområdet, at der fra 2024 blandt andet som følge af genopretning af Forsvarets fundament bliver anskaffet mere ammunition, flere håndvåben, nye nordiske kampuniformer samt mere enkeltmandsudrustning. Aftaleparterne noterer sig endvidere, at der kan anskaffes våben, materiel, ammunition og udstyr i tilstrækkelige mængder til at varetage Forsvarets nuværende opgaver, herunder understøtte uddannelse og træning af Forsvarets soldater. Aftaleparterne er enige om at undersøge mulighederne for øget medansvar til enhederne for indkøb af materiel til den enkelte soldats behov.

Aftaleparterne er enige om løbende at drøfte implementeringen af genopretningsplanen med løbende opfølgninger på de enkelte områder, ligesom det er aftalt, at der skal igangsættes særskilte analyser af IT- og ejendomsområdet. Genopretningsplanen er grundlaget for at sikre en solid udvikling af Forsvaret hen imod ambitionsniveauet i forsvarsforliget 2024-2033. Implementering af genopretningsplanen følges som en del af den styrkede økonomi- og forligsstyring i forsvarsforlig 2024-2033.

Aftaleparterne noterer sig, at der med *aftale på forsvarsområdet 2018-2023* er gennemført effektiviseringsinitiativer, der har bidraget til et mere veldrevet forsvar og frigjort midler til øvrige prioriteter på forsvarsområdet. Aftaleparterne noterer endvidere, at der i forbindelse med implementeringen af

effektiviserings-initiativerne fra *Aftale på forsvarsområdet 2018-2023* er konstateret et provenuudfald, som er håndteret inden for rammen af genopretningsplanen. Forsvarsministeriet har igangsat et arbejde med at validere størrelsen på provenuudfaldet, hvilket forsvarsministeren vil drøfte med forligskredsen.

Analyser

I tillæg til initiativer i denne første delaftale igangsættes en række analyser inden for de overordnede pejlemærker i forsvarsforliget: 1) vilje og evne til at løfte det fælles ansvar, 2) til gavn for samfundet og 3) fundamentet på plads, jf. bilag 4.

Analyserne skal styrke beslutningsgrundlaget for kommende delaftaler. Aftaleparterne er derfor enige om at afsætte midler til analysearbejdet.

2. Økonomisk ramme for delaftalen

Aftaleparterne er enige om at afsætte 16,0 mia. kr. til initiativerne i denne første delaftale, heraf 3,5 mia. kr. til rekruttering-, fastholdelses- og uddannelsesiltag (inkl. økonomi uden for Forsvarsministeriets område), 9,7 mia. kr. til militære kapaciteter, 2,3 mia. kr. til forudsætningskabende initiativer (inkl. reserve til produktionskapacitet) og 0,8 mia. kr. til stabil udvikling af forsvarsområdet, jf. bilag 1.

Aftaleparterne noterer sig, at rammen til yderligere initiativer i kommende delaftaler herefter udgør ca. 98,4 mia. kr. i forligsperioden, jf. bilag 2.

Aftaleparterne noterer sig, at der med løftet af den økonomiske ramme er afsat midler til at leve op til 2-pct.-målsætningen allerede i 2023 og frem på det foreliggende grundlag. Aftaleparterne noterer sig desuden, at det fremgår af Aftale om dansk forsvar og sikkerhed 2024-2033, at der til og med 2029 i et forventeligt begrænset omfang vil kunne prioriteres initiativer, der ikke kan indberettes til NATO som forsvarsudgifter. I 2025 til 2029 er der på det foreliggende grundlag afsat ca. 300 mio. kr. årligt mere end 2 pct.-målsætningen. Aftaleparterne er enige om, at der i forbindelse med kommende beslutninger om forligsinitiativer skal foretages en konkret vurdering af, om de enkelte initiativer kan indberettes eller ej.

3. Aftalens karakter, opfølgning og implementering

Følgende i indeværende aftale er forligsbelagt:

- Løftet af den økonomiske ramme i 2028 og 2029.
- Initiativer vedr. forsvarsattachéer og styrket EU-indsats.

Det indgåede forsvarsforlig fra juni 2023 fastholdes uændret, herunder de besluttede principper mv., bortset fra løftet af den økonomiske ramme i 2028 og 2029.

Det øvrige indhold, der aftales med indeværende delaftale, er ikke forligsbelagt, idet delaftalen har karakter af en stemmeaftale, der opfylder forudsætningen om, at der er et simpelt flertal af mandater i Folketinget og et flertal af partier i forligskredsen bag delaftalen.

Denne delaftale er indgået i rammen af *Aftale om dansk forsvar og sikkerhed 2024-2033*. Aftalen er den første af en række af delaftaler, der skal indgås i forligsperioden. Opfølgning på delaftalen og udmøntningen af forsvarsforliget sker i den fulde kreds af partier, der står bag forsvarsforliget.

Forsvarsministeren vil inddrage forligspartierne løbende ved behov for at foretage tilpasninger af forligsinitiativer, der ikke kan realiseres i henhold til det politisk aftalte eller ved behov for omprioriteringer som følge af nye behov. Det gælder bl.a. ved nye prioriteter, forsinkelser, fordyrelser eller vilkår, hvor aftalepartierne vil drøfte håndteringen heraf inden for den økonomiske ramme.

Delaftalen vil indgå som en del af den halvårslige status med forligskredsen, hvor der gøres status på den samlede forligsimplicering. Forligskredsen vil drøfte status på fremdriften og risici i implementeringen af de væsentligste forligsinitiativer og dertilhørende anvendelse af forligsmidler kvartalsvist. Indholdet af de kvartalsvise rapporteringer vil blive fastlagt sammen med forligskredsen efter aftaleindgåelse. Første opfølgning på denne aftale vil ske i første halvår af 2024. Endvidere orienteres forligskredsen halvårligt om status på den samlede økonomi i Forsvarsministeriet.

Bilag 1. Økonomi for initiativer i første delaftale

Mio. kr. - 2024-prisniveau	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	I alt
Rekruttering, fastholdelse og uddannelse	238	352	383	385	409	413	420	429	434	438	3.900
Nyt bemandingssystem	51	69	69	62	62	62	63	63	63	63	627
Kompensation for fleksibilitet	19	38	38	38	38	38	38	38	38	38	358
Militære lærlinge	21	48	76	104	126	123	122	122	122	122	986
Produktionskapacitet i Personalestyrelsen	34	36	37	37	38	39	39	39	39	39	376
Helhedsorienteret HR-indsats	101	99	95	100	95	94	95	96	96	96	965
Merudgifter pba. personalevækst	5	14	21	24	30	36	43	51	55	59	338
Styrket frivillighed	8	48	48	21	21	21	21	21	21	21	252
Forudsætningskabende initiativer	228	265	170	169	128	130	130	131	131	132	1.612
Forsvarsattachéer og styrkelse af EU-området	22	54	45	47	47	47	47	47	47	47	449
Stærkere tilsyn og tættere styring med implementering af forligsinitiativer.	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
Produktionskapacitet i Materiel- og Indkøbsstyrelse	47	47									93
Produktionskapacitet i Ejendomsstyrelse	36	36									73
Analysér ifm 1. delaftale ¹	33	22	11	-	-	-	-	-	-	-	66
Håndtering af militær støtte til Ukraine	50	50	50	50							200
Overhead (til 1. pakke) ²	30	46	54	62	71	73	73	74	74	74	630
Stabil udvikling af forsvarsområdet	192	207	49	49	49	49	49	49	49	49	792
Reserve til patruljeskibe (forprojekt)	120	158	-	-	-	-	-	-	-	-	278
Videreførelser ³	52	49	49	49	49	49	49	49	49	49	494
Køb af ejendom til ammunitionsproduktion	20										20
Militære kapaciteter	250	430	2.615	3.075	1.140	365	395	415	515	450	9.650
Luftværn til brigaden											4.505
Kampafgørende ammunition											1.920
Langtrækkende droner											2.735
Logistik til underafdeling											490
Total før udgifter til reserver til produktionskapacitet samt udgifter uden for Forsvarsministeriets område	910	1.254	3.217	3.678	1.726	957	994	1.022	1.129	1.069	15.951
Tilbageløb fra skatter og afgifter ⁴	-9	-19	-32	-44	-55	-57	-57	-57	-57	-57	-444
Taxameterudgifter til voksen- og efteruddannelse ⁴	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	33
Reserve til produktionskapacitet			83	83	83	83	83	83	83	83	664
Total	905	1.238	3.273	3.721	1.758	986	1.024	1.052	1.158	1.098	16.207

Note: Differencer skyldes afrundinger

¹ Midler til gennemførelse af analyser ifm. kommende delaftaler

² Udgifter der følger med en øget personalevækst (fx udvalgte typer af ammunition, sanitetsudstyr, energiudgifter m.v.)

³ Tidligere besluttede tilskud og initiativer som står til at ophøre ved udgangen af 2023 og derfor videreføres fra 2024 og frem.

⁴ Vedrører afledte effekter uden for Forsvarsministeriets område i form af øgede skatteindtægter og udgifter til uddannelse.

Bilag 2. Økonomisk ramme til yderligere initiativer i kommende delaftaler

mia. kr. - 2024-prisniveau	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	I alt
Ramme til nye initiativer, jf. forsvarsforliget	1,6	1,9	4,2	8,0	12,5	14,6	16,8	16,9	17,1	17,2	110,8
Løft af ramme, jf. aftalen	-	-	-	-	2,9	2,0	-	-	-	-	4,9
Tilbageløb fra Arktis kapacitetspakke*	0,1	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-	-	0,2
Disponeringer til Den Europæiske Fredsstabilitet, jf. forligstekst	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-	-	-	-	-	-	-0,5
Disponeringer til godkendt aktstykke, jf. forligstekst	-0,6	-0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-1,0
Disponeringer til indhold i første delaftale, jf. bilag 1	-0,9	-1,2	-3,3	-3,7	-1,8	-1,0	-1,0	-1,1	-1,2	-1,1	-16,2
Resterende ramme til yderligere initiativer i kommende delaftaler	0,1	0,3	0,9	4,2	13,6	15,6	15,8	15,7	15,9	16,1	98,2

Note: Differencer skyldes afrundinger.

* Tilbageløb fra Arktis-kapacitetspakke indebærer økonomi til initiativer, som er forsinkede eller afventer politisk beslutning. De uforbrugte midler kan anvendes til medfinansiering af initiativer i første delaftale.

Bilag 3 vedr. Grønland

Som det fremgår af aftale om dansk forsvar og sikkerhed 2024-2033 af 28. juni 2023, vil konkrete kapaciteter og initiativer under forsvarsforliget blive besluttet i tæt samarbejde med Grønlands Naalakkersuisut.

Når der skal investeres i forhold til Forsvarets opgaveløsning i og omkring Grønland, er det fortsat en prioritet, at investeringerne kommer det grønlandske samfund og befolkning til gavn. Det kan eksempelvis være gennem tæt samarbejde med myndigheder, virksomheder, industri og forskningsinstitutioner, samt ved dual use-installationer og -kapaciteter.

Konkrete tiltag og initiativer drøftes nærmere mellem Grønlands Naalakkersuisut og den danske regering med henblik på at opnå en fælles forståelse af prioriteringer og muligheder. Det vil blandt andet ske gennem tæt inddragelse af Naalakkersuisut i de yderligere analyser af bl.a. aktiviteter, tilstedeværelse, kapaciteter og samfundssikkerhed i Kongeriget med henblik på kommende delaftaler.

Det er fortsat målet, at Arktis og Nordatlanten skal være et lavsspændingsområde, hvorfor en forbedret evne til at overvåge og suverænitetshåndhæve i regionen er central. Det er ønsket, at den styrkede indsats i Arktis og Nordatlanten skal give både civil og militær nytte.

Ifm. aftale om en Arktis-kapacitetspakke af 11. februar 2021 blev det besluttet at anskaffe to langtrækkende droner. Anskaffelsesprocessen viste, at anskaffelsen ville blive markant dyrere end den anviste finansiering i kapacitetspakken. Aftaleteksten for Arktis-kapacitetspakke angav, at en sådan udfordring skulle drøftes i rammen af det kommende forlig.

Der lægges op til at videreføre den tidligere anskaffelsesproces for to langtrækkende droner i regi af Arktis-kapacitetspakke.

Merudgifter til to langtrækkende droner i forbindelse med første delaftale forventes at udgøre ca. 2,7 mia. kr. inkl. etablerment, løn og driftsudgifter fra 2024-2033. Heraf udgør reserver ca. 383 mio. kr. I anskaffelsen indgår økonomi fra Arktis-kapacitetspakken til langtrækkende droner, idet den resterende økonomi tilvejebringes af første delaftale under forsvarsforliget 2024-2033.

I forlængelse af aftalen er aftaleparterne klar til at understøtte den positive søgning til Arktisk Basisuddannelse i Grønland, herunder om muligt og relevant med et styrket optag på uddannelsen, samt undersøge udviklingspotentialer for ordningen med Grønlandsvogtere. Begge dele under inddragelse af Naalakkersuisut.

I forlængelse af aftalen er der enighed om at understøtte samarbejdet mellem Naalakkersuisut og Forsvarsministeriet i det fremadrettede forligsarbejde. Der er endvidere enighed om at understøtte kompetenceudvikling af Naalakkersuisuts embedsværk på forsvarsområdet.